

PŘÍLOHA tiskové zprávy: Hodnocení vlády v poločase (23. 10. 2023)

Co se vládě povedlo (nejdůležitější body)

- **Fotovoltaiky na střechách.** Vládní koalice prosadila zjednodušení pro instalace fotovoltaických panelů na střechy, kdy elektrárny do 50 kW nemusí mít licenci na obchodování s elektřinou ani stavební povolení či souhlas stavebního úřadu (novela energetického zákona nazývaná Lex OZE I). Běží také podpora financování projektů. Vláda naplňuje bod z programového prohlášení: *„Přispějeme k rehabilitaci fotovoltaiky, protože ji považujeme v našich geografických podmínkách za klíčový obnovitelný zdroj. Přispějeme ke zřízení nových fotovoltaických zařízení na minimálně sto tisících střech do roku 2025.“*
- **Prověření a potvrzení odklonu od uhlí.** Vláda schválila Východiska aktualizace Státní energetické koncepce, kde potvrdila cíl ukončit spalování uhlí pro výrobu elektřiny a tepla do roku 2033. Následné modelování scénářů pro energetickou koncepci potvrdilo, že konec uhlí 2033 je proveditelný za podmínky rozvoje obnovitelných zdrojů, akumulace a dozdrojování výrobou elektřiny z plynu. Vláda naplňuje bod: *„Budeme vytvářet podmínky pro energetickou transformaci a rozvoj uhelných regionů tak, aby byl možný odklon od uhlí do roku 2033.“*
- **Zateplování i pro chudé.** Programy pro energetické renovace pokračují a mají zajištěno financování na nejbližší roky. Nové zelená úsporám byla rozšířena o podprogramy pro nízkopříjmové domácnosti v rodinných i bytových domech. Zatím není vyřešena pomoc chudým domácnostem v nájemním bydlení a není dotaženo nastavení komplexního poradenství v terénu. Vláda postupně naplňuje bod: *„Budeme pokračovat v programu Nová zelená úsporám (zateplování, výměna kotlů, instalace FVE ve spojení s bateriemi, tepelná čerpadla s FVE, automatizace řízení budov) a zpřístupníme tyto podpory i nízkopříjmovým domácnostem. Nastavíme systém komplexního poradenství přímo v terénu.“*
- **Příprava nových chráněných území.** Vláda postupuje ve vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Soutok. V regionu se po letech nejasností o vhodném nakládání s tímto jedinečným územím podařilo nalézt vhodný kompromis mezi správou lesů, orgány ochrany přírody, místními občany a zástupci obcí a samospráv. Vláda zároveň podniká další kroky ve vyhlášení dalších chráněných území.
- **Šance pro obnovu lesů.** Vláda zahájila jednání se zástupci lesníků a myslivecké veřejnosti na takové úrovni, že je zřejmý směr k vyrovnání škod zvěří vůči vlastníkům lesů, kteří na ně dosud výrazně dopláceli. Přestože dosud zákon o myslivosti není předložen do mezirezortního připomínkového řízení, je z návrhu zřetelné, že bude bránit miliardovým škodám na obnově lesů, které způsobuje spárkatá zvěř.

- **První kroky k ozdravení zemědělské krajiny.** Vláda schválila plán zemědělských dotací ze Společné zemědělské politiky pro roky 2023-2027. Plán obsahuje některé pozitivní, jakkoli nedostatečné kroky ve směru zvrácení úbytku biodiverzity či adaptace krajiny na klimatickou změnu. V krajině tak začaly od tohoto roku díky evropské legislativě vznikat zejména úhorové plochy, které těmto cílům pomohou. Zemědělci musí totiž vyčlenit minimálně 3 % ploch jako krajinné prvky, úhory nebo ochranné pásy. V rámci dobrovolných tzv. ekoschémat jsou navíc zemědělci motivováni vytvářet takových ploch více a zlepši se také ochrana vodních toků, které by měly být chráněny několikametrovými travnatými pásy. Vláda však zároveň schválila výjimky, které některá z potřebných opatření oddalují – viz níže. Zatím se tak nedaří významněji plnit cíl *„Minimálně desetina zemědělské půdy bude do roku 2030 aktivně chránit opylovače a celkovou biodiverzitu (meze, nárazníkové pásy, větrolamy, úhory).“*
- **Lepší ochrana půdy...** V rámci podmínek zemědělských dotací se podařilo vytvořit plán pro nastavení účinnějších podmínek pro ochranu půdy před vodní erozí, který je významným rizikem pro českou půdu. Díky podmínkám by mělo být chráněno více půdy a účinnějšími opatřeními. Pravidla by po posunu oproti původně schválenému plánu měla začít platit od podzimu 2024. Plní tak část cíle *„Vyhodnotíme účinnost protierozní vyhlášky a v návaznosti na to přijmeme další legislativní opatření pro zlepšení ochrany půdy před erozí vč. zohlednění větrné eroze.“*
- **... snad i v zákoně.** Vláda schválila novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, která mimo jiné nově zahrne část krajinných prvků, jako jsou meze, remízky nebo mokřady, do zemědělského půdního fondu. Díky tomu nebude muset zemědělec nebo vlastník byrokraticky při tvorbě takových prvků převádět půdu mimo něj. Smysluplně realizované krajinné prvky mohou plnit protierozní funkci, podporovat biologickou rozmanitost, zlepšovat kvalitu půdy ve svém sousedství a pomáhat zadržovat vodu v krajině. Daří se tak plnit slib *„V první polovině roku 2023 předložíme novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu s cílem začlenění krajinných prvků do zemědělské krajiny, zpřísnění záborů kvalitní zemědělské půdy a podpory přirozené obnovy území po těžbě nerostných surovin.“* Pokud novela projde parlamentem, bude se však jednat jen o první krok v nastartování výraznější obnovy krajinných prvků v zemědělské krajině.
- **Podpora biopotravin.** V rámci podmínek zemědělských dotací se zvýšila finanční podpora pro ekologické zemědělství. Pozitivním pilotním projektem je povinný podíl 10 % biopotravin od letošního školního roku v rámci projektů Ovoce a zelenina do škol a Mléko do škol. Chybí však komplexnější podpora ekologického zemědělství, bez které se nepodaří naplnit vládní cíl *„Čtvrtina zemědělské půdy se do roku 2030 přesune do režimu ekologického zemědělství s důrazem na ornou půdu.“* Orné půdy v ekologickém režimu tento rok přibylo méně než průměrně za posledních pět let.

Co se vládě nepovedlo

- **Promarněná šance na strategické investice.** Vláda v roce 2025 nevyužije výnosy z aukcí emisních povolenek na nové strategické investice do modernizace energetiky, zvyšování odolnosti proti zvyšování cen energií či adaptace krajiny na změnu klimatu. Místo toho hledá stávající výdaje státního rozpočtu, které by mohly být označeny za klimatické a pokryty z tohoto zdroje¹. Vláda jedná v rozporu s programovými sliby v oblasti energetiky: *„Prostředky Modernizačního fondu a z výnosů emisních povolenek využijeme efektivně k modernizaci energetiky a teplárenství a průmyslu i úsporných opatření, ze kterých budou těžit občané i malí a střední podnikatelé. Prostředky budou využity i na kompenzaci dopadu energetické krize.“* i ochrany klimatu: *„Zajistíme, aby veškeré výnosy implementace klimatického balíčku Fit for 55 – včetně výnosů z prodeje povolenek, prostředků Modernizačního fondu, Inovačního fondu a Sociálního klimatického fondu – byly efektivně využity na dekarbonizaci české ekonomiky, včetně řešení sociálních dopadů těchto opatření.“*
- **Málo obnovitelných zdrojů a úspor, moc jádra.** Návrh aktualizace Národního klimaticko energetického plánu (NKEP) vychází ze sofistikovaného vědeckého modelování energetiky, které však v zadání obsahuje umělé nízké stropy pro rozvoj obnovitelných zdrojů a naopak pevně zadané spuštění nových jaderných reaktorů v nereálných termínech (4 nové reaktory v rozmezí 2035-2041) a s podceněnými investičními náklady². Nelze tedy hovořit o splnění principu technologické neutrality, který vláda slíbila v programovém prohlášení: *„Budoucnost české energetiky vidíme v kombinaci jaderné energie a decentralizovaných obnovitelných zdrojů s důrazem na technologickou neutralitu a vědecké poznání, energetickou účinnost a energetické úspory.“* Pozitivním aspektem návrhu je, že cílí na výrazné úspory energie v budovách a prokazuje technickou proveditelnost ukončení spalování uhlí do roku 2033. Návrh však zatím nesplňuje české cíle pro rozvoj OZE ani úspory energie. Vláda tak neplní programové body: *„Do konce roku 2023 připravíme aktualizaci Státní energetické koncepce ČR s ohledem na klimaticko-energetické cíle EU.“* a *„Představíme novou Politiku ochrany klimatu v ČR, která zohlední nové ambiciózní cíle EU do roku 2030 a stanoví vodítka pro dosažení cíle klimatické neutrality nejpozději do roku 2050.“*

1

<https://hnutiduha.cz/aktualne/penize-z-emisnich-povolenek-potrebujeme-na-pomoc-lidem-i-krajine-v-klimaticke-krizi-ne-je>

2

<https://hnutiduha.cz/aktualne/navrh-klimaticko-energetickeho-planu-resi-nahradu-uhli-ale-nevyuziva-moznosti-obnovitelnych>

- **Chybí ochrana živin v lesích.** Vláda nestanovila právním předpisem podrobnosti o minimálním množství a způsobech ponechání těžebních zbytků a na dožití a k zetlení určených stromů či jejich částí. K vydání této vyhlášky či jiného právního předpisu jí přitom zavazuje platné znění lesního zákona. Obstrukce vlády ve tvorbě tohoto právního předpisu lze považovat za pohrdání vůlí zákonodárců i platnou legislativou, kterou mělo Ministerstvo zemědělství naplnit. Argument ministerstva, že se věci nebude zabývat, dokud se neschválí další novelizace lesního zákona, přitom právně ani věcně neobstojí. Lesní zákon byl od roku 1995 změněn v rámci jeho novelizace již 29 krát, tedy odkládat naplnění jeho platného znění očekáváním další úpravy znění zákona by vedlo k právnímu chaosu. Právní platnost případně aktuálně projednávané třicáté novelizace nelze přitom očekávat dříve než za rok a půl. Nelze proto připustit nerespektování znění zákona ani v tomto období.
- **Lesy ČR stále upřednostňují zisk a ne ochranu lesa.** V Programovém prohlášení vlády je uvedeno, že *„Zajistíme transparentní hospodaření státních lesů a jejich obchodní politiky s důrazem na ochranu lesa a rozvoj lokálních zpracovatelských kapacit“* a dále, že *„Podpoříme vlastní výrobní kapacity pro realizaci běžných těžebních a pěstebních prací i včasnou asanaci vznikajících kůrovcových ohnisek.“* Státní podnik Lesy České republiky v této věci dosud nepodniká žádné viditelné kroky. Obdobně Ministerstvo zemědělství nekoná ani v naplňování dalších závazků uvedených v Programovém prohlášení vlády, což ovšem prakticky znamená, že Programové prohlášení vlády nerespektuje.
- **Boj za pesticidy.** Mezi významné negativní kroky lze zařadit zejména působení vlády na evropské úrovni, kdy vláda bojuje proti cílům ke snížení pesticidů v rámci tzv. nařízení o udržitelném používání prostředků na ochranu rostlin³ a v rámci českého předsednictví sehrála negativní roli tím, že ohrozila možnost stihnout nařízení projednat a schválit.⁴ Nařízení má zakotvit evropské cíle do legislativy a konečně pomoci řešit kritickou situaci v oblasti pesticidů a biodiverzity. K nařízení nyní před tzv. triology zaujímají pozice evropské instituce a vláda bude moct ještě v rámci Rady EU ukázat, jestli chce plnit svůj slib *„Podpoříme metodu precizního zemědělství, integrovanou produkci, snižování využívání umělých hnojiv a pesticidů, větší využívání organických hnojiv či využívání jejich variant bez zbytečného uvolňování dusíku.“* Spotřeba pesticidů poslední 2 roky téměř neklesá. Vláda se také postavila za bezpodmínečné povolení herbicidu glyfosátu na dalších 10 let.

3

<https://hnutiduha.cz/aktualne/omezovani-pesticidu-v-eu-ministr-vyborny-je-proti-europoslanci-vondrapolcak-rozhodnou-v>

4

<https://hnutiduha.cz/aktualne/ministri-nekula-sikela-ohrozili-cile-ke-snizovani-pesticidu-navzdory-argumentum-vice-nez>

- **Velké lány pokračují.** Vláda sice v rámci podmínek zemědělských dotací zavedla omezení zemědělských monokultur na 10 hektarů v oblastech silně ohrožených erozí, avšak zatím bez náhrady škrtila ambici schváleného Strategického plánu, dle kterého se toto omezení mělo rozšířit od roku 2024 na větší část území (ze 4 na 16 % orné půdy). Nedaří se tak dostatečně plnit cíl „*Budeme motivovat zemědělce ke zmenšování půdních bloků, osevní plochu plodiny v erozně ohrožených oblastech omezíme na 10 hektarů.*“
- **Ostrůvky přírody pouze na papíře, ne v krajině.** Vláda sice v rámci podmínek zemědělských dotací potvrdila povinnost vyčleňovat minimálně 3 % pro tzv. neprodukční plochy, ale netransparentním způsobem umožnila zemědělcům vyčleňovat je pouze formálně „na papíře“ z trvalých travních porostů.⁵ Pozitivní je, že tato možnost potrvá jen do roku 2025.

Co je potřeba udělat (hlavní body)

- **Obnovitelné zdroje ambiciózně.** Přijmout dle vládního slibu novou Státní energetickou koncepci ČR a Politiku ochrany klimatu v ČR, které je nutné zaměřit na větší rozvoj obnovitelných zdrojů a hlubší úspory energie, než dosavadní návrhy Národního klimaticko-energetického plánu (viz „Co se vládě nepovedlo“) a zohlednily tak cíle EU. Vláda totiž slíbila „*Do konce roku 2023 připravíme aktualizaci Státní energetické koncepce ČR s ohledem na klimaticko-energetické cíle EU.*“ a „*Představíme novou Politiku ochrany klimatu v ČR, která zohlední nové ambiciózní cíle EU do roku 2030 a stanoví vodítka pro dosažení cíle klimatické neutrality nejpozději do roku 2050.*“
- **Sdílení, ukládání a chytré řízení spotřeby elektřiny.** Prosadit v Parlamentu novely energetického zákona Lex OZE II (komunitní energetika a sdílení elektřiny) a Lex OZE III (ukládání energie, flexibilita a agregace) ma základě programového prohlášení, které slibuje: „*Připravíme změny energetického zákona, které budou obsahovat principy a požadavky na komunitní energetiku, sdílení energií, zjednodušení instalací a rozvoje všech forem OZE, včetně různých forem ukládání energie nebo služeb agregace a flexibility.*“ a „*Budeme pokračovat v rozvoji chytrých sítí. Cílem bude zajistit vysokou spolehlivost, kvalitu a bezpečnost dodávek energií a posílit digitalizaci a automatizaci distribuční a přenosové soustavy, včetně transparentní správy volných kapacit pro připojení zdrojů do sítě.*“ Lex OZE II je nutné opravit v Poslanecké sněmovně pomocí pozměňovacích návrhů, které odbourávají bariéry pro obce a byrokratické překážky pro sídlení elektřiny.

- **Vítr do energetiky.** MŽP musí ve spolupráci s dalšími ministerstvy a úřady dokončit návrh akceleračních zón pro výstavbu větrných elektráren v místech, kde jsou minimální střety s ochranou přírody a dalšími veřejnými zájmy a prověřit z hlediska dopadů na životní prostředí. Vláda musí schválit akcelerační zóny jako závaznou strategii, která se promítne do územních plánů a výrazného zrychlení (trvání maximálně 1 rok) a zjednodušení povolovacích procesů na umístování a výstavbu větrných elektráren. Zrychlení povolování musí být zavedeno i mimo akcelerační zóny a naopak vymezeny i zóny nevhodné pro výstavbu větrných elektráren.
- **Motivace k ozdravení lesů.** Naplnit závazek Vlády, že nastaví „*systém pozitivní a hospodárné motivace vlastníků pro potřebnou přeměnu lesů – změnu druhové skladby a struktury, přirozenou obnovu, adaptaci na klimatickou změnu a zvyšování biodiverzity.*“ Dosavadní přístup Vlády v této věci je ovšem liknavý - navržený program je nepřehledný, neambiciózní a zároveň dosud nespustěný. Vláda zároveň připravuje finanční podporu pro ekosystémové služby v podobě, která reálné navýšení ekosystémových služeb lesů nepřinese a může být jen skrytou podporou pro státní podniky i soukromé vlastníky lesů. Ministerstvo zemědělství by mělo urychleně zahájit transparentní debatu o ekosystémových službách se státní i nestátní ochranou přírody a vědci a teprve na jejím základě nastavit dotační tituly, které mají k ochraně přírody v lesích vést.
- **Přírodní obnova lesů.** Neignorovat vládní závazek, že podpoří „*obnovu lesů po kůrovcové kalamitě přírodě blízkými postupy s přirozenou druhovou skladbou na daných stanovištích. Prosazujeme cílené, nikoli plošné kácení, následnou péči a kompenzaci ztrát.*“ V rozporu s oběma těmito body jsou přitom připraveny dosud interní návrhy zákona o lesích. Ministerstvo zemědělství by tak do mezirezortního připomínkového řízení mělo již představit návrh zákona, který Programové prohlášení vlády již bude ctít, tedy především výrazně omezí stávající maximální velikost holosečí a umožní přirozenou obnovu lesů díky zrušení lhůt na zalesnění a zajištění porostů. Zároveň je nezbytné, aby byl lesní zákon do mezirezortního připomínkového řízení byl předložen a následně projednán urychleně a bez obstrukcí ze strany Ministerstva zemědělství.
- **Více přírody a méně pesticidů v celé EU.** Vláda by se měla na evropské úrovni v dalších měsících zasadit o ambiciózní podobu dvou významných nařízení: tzv. zákona na obnovu přírody (Nature Restoration Law) a nařízení o udržitelném používání prostředků na ochranu rostlin (SUR). Obě nařízení jsou stěžejními rámci pro adaptaci krajiny na dopady klimatické změny a zvrácení úbytku biodiverzity.

- **Pomoc zemědělcům s ochranou přírody a zdraví.** Vláda by měla odstranit další překážky, které demotivují zemědělce a vlastníky půdy obnovovat krajinné prvky, jako jsou meze, remízky či mokřady. Jedná se zejména o vyřešení problému s krajinnými prvky přiléhajícími k zemědělské půdě, které si v současnosti zemědělci nemohou počítat do podílu tzv. neproduktivních ploch nebo na ně pobírat dotace na plochu. Vláda by měla zároveň vyhodnocovat dopady nových zemědělských dotací na krajinu a využít možnosti upravit dotace v souladu s naplňováním cíle „*Minimálně desetina zemědělské půdy bude do roku 2030 aktivně chránit opylovače a celkovou biodiverzitu (meze, nárazníkové pásy, větrolamy, úhory).*“
- **Omezit větrnou erozi půdy.** Vláda zatím nenavrhla, jak řešit zvyšující se riziko větrné eroze pro půdu. Neplní tak část cíle „*Vyhodnotíme účinnost protierozní vyhlášky a v návaznosti na to přijmeme další legislativní opatření pro zlepšení ochrany půdy před erozí vč. zohlednění větrné eroze.*“